

Pr. lect. dr. Lucian Farcașiu,
Facultatea de Teologie Ortodoxă, Arad

**SĂVÂRȘIREA BOTEZULUI
PRIN ÎNTREITĂ AFUNDARE.
FUNDAMENTARE BIBLICĂ, PATRISTICĂ,
CANONICĂ, LITURGICĂ
ȘI CONSIDERAȚII PASTORALE**

***Abstract:** The foundation of the Christian life lays on Baptism. The whole bodily and spiritual health of the Christian depends on how his foundation of Christian life has been sat. Therefore, the question of Baptism is a fundamental problem that must concern us both as Theology, but also practical, in terms of its right commission, according to the tradition from the very beginning of the Church. This study examines the issue of Baptism made only by total immersion, from a biblical, patristic, canonical, liturgical and pastoral perspective, stressing on keeping the practice, as the only authentic one, as the liturgical Service Book (Molitfelnic) consistently provides in all the areas of the country.*

***Keywords:** Baptism, immersion, biblical, patristic, canonical, liturgical, pastoral.*

I. Introducere

Botezul pune temelia vieții creștine. Întreaga sănătate trupească și duhovnicească a creștinului atârână de felul în care s-a pus temelia, de modul în care s-a așezat fundamentul vieții lui creștine. Pe acest fundament se va așeza și întări întreaga structură a vieții creștinului, ca „viață în Hristos“. Dacă fundamentul nu este pus în mod temeinic, dacă el nu este solid, ci s-a pus în mod superficial, acționându-se în funcție de circumstanțe, atunci întreaga structură duhovnicească care se va așeza pe o astfel de temelie va fi șubredă, din pricina faptului că nu găsește terenul solid pe care să se poată dezvolta în mod sănătos.

În sensul acesta, problema Botezului este o problemă fundamentală, care trebuie să ne preocupe atât ca teologie, dar și în latura practică, în

ceea ce privește săvârșirea lui corectă, după rânduială și în acord cu tradiția Bisericii dintru începuturi.

Studiul de față analizează problema săvârșirii Botezului numai prin afundare, propunând păstrarea acestei practici ca fiind singura autentică, așa cum prevede și rânduiala liturgică din Molitfelnic, în mod unitar în toate zonele țării.

II. Terminologia biblică privitoare la Taina Botezului

Termenul botez este redat în Sfânta Scriptură prin substantivul *το βάπτισμα*, care înseamnă *afundare, scufundare*. Acest substantiv provine de la verbul *βάπτω*, care în limba greacă clasică înseamnă *a afunda, a scufunda, a înmuia, a îmbiba, a spăla, a șterge*¹.

Verbul *βάπτισω* este folosit în Noul Testament pentru Botezul creștin (Matei 28, 19; Marcu 16, 16; Fapte 2, 38; 8, 12-13 etc.)

De asemenea, substantivele *το βάπτισμα* și *ὁ βάπτισμος* constituie și ele termeni tehnici, creați special pentru a desemna Botezul creștin².

Așadar, termenul *βάπτισμα* este un cuvânt nou desemnând „o nouă realitate – anume marea noutate a Botezului în Trupul lui Hristos”³. Acest termen exprimă afundarea în apă, sub forma acoperirii și copleșirii, respectiv sub forma îngropării („prin asemănarea morții Lui” – Romani 6, 5). De altfel, Mântuitorul seamănă moartea Sa cu botezul, atunci când zice: „*Botezul (βάπτισμα) cu care Eu Mă botez*” (Matei 20, 22-23; Marcu 10, 38-39). Sau într-alt loc: „*Și cu botez (βάπτισμα) am a Mă boteza*” (Luca 12, 50). Din toate acestea reiese cu claritate faptul că „înțelegerea Botezului creștin ca îngropare-înviere cu Hristos implică în mod necesar săvârșirea acestuia prin *afundare*.”

1. *Dicționar grec-român al Noului Testament*, de Maurice Carrez și François Morel, traducere Gheorghe Badea, Societatea Biblică Intorconfesională din România, București, 1999, p. 56; a se vedea, de asemenea, A. Baily, *Dictionnaire grec-français*, Editure Hachette, p. 347.

2. PS dr. Laurențiu Streza, *Tainele de inițiere creștină în Bisericile răsăritene*, Editura Trinitas, Iași, 2002, p. 14.

3. Alan Richardson, *An Introduction to the Theology of the New Testament*, London, 1961, p. 338.

**III. Temeiurile biblice privitoare
la săvârșirea Botezului prin afundare**

Botezul Domnului în apele Iordanului este o prefigurare a Botezului creștin, constituind temeiul și modelul acestuia. Relatările Noului Testament privitoare la acest Botez lasă să se înțeleagă că acesta a avut loc prin coborârea și ieșirea Mântuitorului din apă, fiind vorba despre afundare: „Iar botezându-Se (*βάπτισθεις*) Iisus, când ieșea din apă, îndată cerurile s-au deschis ... “ (Matei 3, 16); „Și îndată, ieșind din apă, a văzut cerurile deschise... “ (Marcu 1, 10).

De asemenea, iconografia Botezului Domnului Îl înfățișează pe Acesta stând într-un mormânt de ape, ceea ce trimite către aceeași realitate a afundării. Așadar, Mântuitorul Hristos primind să fie botezat în râul Iordanului consfințește practica afundării, ca mod al săvârșirii Botezului.

O altă prefigurare a Botezului creștin o constituie convorbirea Mântuitorului Hristos cu Nicodim, în care-i vorbește acestuia despre Botez, ca naștere din nou „din apă și din Duh“: „Răspuns-a Iisus și i-a zis: Adevărat, adevărat zic ție: de nu se va naște cineva de sus, nu va putea să vadă Împărăția lui Dumnezeu... Adevărat, adevărat zic ție: de nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în Împărăția lui Dumnezeu. Ce este născut din trup, trup este; și ce este născut din Duh, duh este. Nu te mira că ți-am spus că trebuie să vă nașteți de sus (Ioan 3, 3, 5-7). Sintagma „naștere de sus“ din textul amintit „sugerează... ideea că prin botez, credinciosul actualizează pe plan subiectiv itinerarul «coborâre-înălțare», care caracterizează lucrarea mântuitoare a Domnului“⁴. Astfel, „scufundarea în apa Botezului, naștere de sus în jos, care corespunde «coborârii» din cer a Fiului prin întrupare, este urmată de mișcarea de ridicare, corespunzătoare Învierii și Înălțării Domnului la ceruri“⁵. Așadar, afundarea în cristelniță are tocmai conotația nașterii de sus, ca ridicare din apă și moarte, ca părtășie la patima lui Hristos, prin afundarea în apă. Astfel, prin Botez, noi ne naștem de sus, coborând asemenea lui Hristos prin Patima și Moartea Sa, pentru a și învia împreună cu El și tot prin El a ne înălța la ceruri (Romani 6, 3 ș.u.).

4. Michel Quesnel, *Aux sources des sacraments*, în col. „Rites et Symboles“, Édition du Cerf, Paris, 1977, p. 112

5. PS dr. Laurențiu Streza, *op. cit.*, p. 24.

Toate mărturiile biblice nou-testamentare demonstrează săvârșirea Sfintei Taine a Botezului numai prin afundare. Astfel, în Evanghelia Sfântului Matei, textul referitor la instituirea Tainei Sfântului Botez: „*Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le (βάπτίζοντες) în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh...*“ (Matei 28, 19), cuprinde termenul *βάπτίζω*, care se referă, după cum arătam la începutul studiului, la săvârșirea Botezului prin actul afundării.

Ascultând porunca Mântuitorului (Matei 28, 19), Sfinții Apostoli botezau pe cei ce se converteau la credința creștină. Astfel, la Cincizecime, Sfântul Apostol Petru afirmă necesitatea Botezului, zicând: „*Să se boteze (βάπτίζω) fiecare dintre voi în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre...*“ (Fapte 2, 38). Ascultând acest îndemn, „cei ce au primit cuvântul lui s-au botezat (βάπτίζω)“ (Fapte 2, 41). Amintim în același sens textul din cartea *Faptele Apostolilor*, care relatează botezul famenului reginei Etiopiei, Candachia: „*...Filip, deschizând gura sa și începând... i-a binevestit pe Iisus. Și, pe când mergeau pe cale, au ajuns la o apă; iar famenul a zis: iată apă. Ce mă împiedică să fiu botezat? Filip a zis: Dacă crezi din toată inima, este cu putință. Și el, răspunzând, a zis: Cred că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu. Și a poruncit să stea carul; și s-au coborât amândoi în apă, și Filip și famenul, și l-a botezat (εμβαπτισεν αυτον)...*“ (Fapte 8, 35-38). Textul acesta lasă evident de înțeles practicarea Botezului prin întreită afundare, fiind vorba despre o apă curgătoare în care famenul a fost coborât și mai apoi botezat. Trebuie să precizăm, de asemenea, faptul că famenul reginei Candachia care stătea în car avea desigur cu el și apă de băut, pentru lunga călătorie în care plecase. Cu toate acestea, famenul nu-i cere lui Filip să-l boteze imediat, gândindu-se că ar putea folosi cantitatea de apă de băut pe care el o avea în car, ci așteaptă până ajung la apa curgătoare, de care amintește textul scripturistic, pentru că numai această apă curgătoare permitea afundarea, adică săvârșirea autentică a Botezului.

De asemenea, prin toate locurile în care propovăduiau Evanghelia lui Hristos, Sfinții Apostoli și primii misioari botezau pe cei ce primeau noua credință creștină, așa cum lasă să se înțeleagă foarte multe texte din cartea *Faptele Apostolilor* (Fapte 8, 12: „*Iar când au crezut lui Filip, care le propovăduia despre Împărăția lui Dumnezeu și despre numele lui Iisus Hristos, bărbați și femei se botezau (εμβαπτίζοντο)*“; 9, 18:

„Și îndată (Saul, n.n.)... a fost botezat (ενβαπτίσθη)“; 10, 47-48: „Poate oare cineva să oprească apa, ca să nu fie botezați (βαπτισθήναι) aceștia care au primit Duhul Sfânt ca și noi? Și a poruncit ca aceștia să fie botezați (βαπτισθήναι) în numele lui Iisus Hristos...“; 16, 15: „...s-au botezat (ενβαπτίσθη) și ea și casa ei...“; 16, 33: „...luându-I la sine în acel ceas al nopții, a spălat rănilor și s-au botezat (ενβαπτίσθη) el și toți ai lui îndată“; 18, 8: „...mulți dintre corinteni, auzind, credeau și se botezau (ενβαπτίζοντο)“; 19, 4-5: „...Ioan a botezat (ενβάπτισεν) cu botezul (βάπτισμα) pocăinței, spunând poporului să creadă în Cel ce avea să vină după el, adică în Iisus Hristos. Și auzind ei, s-au botezat (ενβαπτισθήσαν) în numele Domnului Iisus“ ș.a.).

În Epistola către romani a Sfântului Apostol Pavel este prezentată teologia Botezului, ca moarte și înviere a noastră împreună cu Hristos: „*Au nu știți că toți câți în Hristos Iisus ne-am botezat (ενβάπτιστιμεν), întru moartea lui ne-am botezat (ενβάπτιστιμεν)? Deci, ne-am îngropat cu El în moarte, prin Botez (βάπτισματος), pentru ca, precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții. Căci dacă am fost altoiți pe El, prin asemănarea morții lui, atunci vom fi părtași și ai învierii Lui. Cunoscând aceasta, că omul nostru cel vechi a fost răstignit împreună cu el, ca să se nimicească trupul păcatului, pentru a nu mai fi robi ai păcatului. Căci cel care a murit a fost curățit de păcat. Iar dacă am murit împreună cu Hristos, credem că vom și via împreună cu El. Știind că Hristos, înviat din morți, nu mai moare. Moartea nu mai are stăpânire asupra Lui. Căci ce a murit a murit păcatului odată pentru totdeauna, iar ce trăiește trăiește lui Dumnezeu. Așa și voi, socotiți-vă că sunteți morți păcatului, dar vii pentru Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru. Deci, să nu împărățescă păcatul în trupul vostru cel muritor, ca să vă supuneți poftelor lui“ (Romani 6, 3-12). Părtașia la moartea și Învierea lui Hristos prin Botez se referă, în accepțiunea paulină, la actul afundării în cristelniță, ca moarte cu Hristos și, de asemenea, la actul ridicării din critelniță, ca Înviere împreună cu Hristos, din robia păcatului și a morții. De altfel, actul afundării din slujba Botezului se înscrie direct în această accepțiune a morții și Învierii împreună cu Hristos, prezentată de Sfântul Apostol Pavel.*

Se poate lesne observa în toate textele citate, că atunci când ele se referă la actul Botezului sau la săvârșirea acestuia de către Sfinții Apostoli, termenii folosiți pentru a-l desemna sunt derivați de la verbul βάπτω

(βαπτίζω, ενβάπτισεν, ενβαπτίσθη, βαπτισθήναι, ενβάπτισθη, ενβαπτίζοντο, ενβάπτισεν, βάπτισμα, ενβαπτίσθησαν) care se referă clar la afundare. Așadar, socotim toate aceste texte scripturistice ca fiind suficient de explicite pentru justificarea practicii Botezului prin afundare. Ele ne îndreptățesc, de asemenea, să afirmăm că, de la începuturile sale, Biserica a săvârșit Botezul numai prin întreită afundare.

IV. Mărturiile patristice și postpatristice referitoare la săvârșirea Botezului prin întreită afundare

În primele trei secole, toate mărturiile patristice se referă la săvârșirea Botezului prin întreită afundare. Prima mărturie în acest sens o găsim în *Didahia celor doisprezece Apostoli*: „Cu privire la Botez, așa să botezați: „...în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh“ în apă proaspătă. Iar dacă n-ai apă proaspătă, botează în altă apă; iar dacă nu poți în apă rece, în apă caldă. Dacă nu ai de ajuns nici una, nici alta, toarnă pe cap de trei ori apă”⁶. Observăm că textul *Didahiei* stabilește ca regulă general valabilă Botezul prin afundare totală, și numai ca excepție de la această regulă, turnarea, în situația în care nu se găsește la îndemână suficientă apă.

În *Epistola lui Barnaba*, practica săvârșirii Botezului apare prin coborârea în apă, adică prin afundare: „...noi, care coborâm în apă plini de păcate și de murdărie, ne ridicăm plini de roade în inimă...”⁷.

Sfântul Iustin Martirul și Filosoful scrie, privitor la săvârșirea Sfântului Botez: „Toți cei ce s-ar încredința și ar crede..., ei sunt conduși de noi undeva unde este apă și sunt renăscuți; ei primesc atunci o baie în apă, în numele Părintelui tuturor și Stăpânului Dumnezeu și al Mântuitorului nostru Iisus Hristos și al Sfântului Duh; iar baia aceasta se numește luminare, întrucât cei ce primesc toate cele în legătură cu ea devin apoi luminați la minte...”⁸. Expresiile Sfântului Iustin „sunt conduși de noi undeva unde

6. *Didahia celor doisprezece Apostoli*, în „Scrierile Părinților apostolici“, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1995, p. 30.

7. *Epistola lui Barnaba*, în „Scrierile Părinților apostolici“, ed. cit., p. 153.

8. Sfântul Iustin Martirul și Filosoful, *Apologia I*, în col. „Părinți și scriitori bisericești“, vol. 2 „Apologeți de limbă greacă“, trad. pr. Olimp Căciulă, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980, p. 66.

este apă“ și „primesc atunci o baie în apă“ se referă la aceeași formă a săvârșirii Botezului prin afundare.

Tertulian, în lucrarea sa *Despre Botez*, arată că Botezul se săvârșește prin întreită afundare, după fiecare din cele trei întrebări de credință: „Apoi suntem afundați de trei ori, aducând un răspuns mai deplin decât cel rându-it de Domnul în Evanghelie“⁹.

În *Tradiția apostolică* a lui Ipolit este redată în același fel săvârșirea Botezului, prin întreită afundare: „Cel care se botează coboară în apă, împreună cu un diacon. Preotul, punând mâna pe capul lui, îl întreabă: crezi tu în Dumnezeu Tatăl, Atotputernicul? Candidatul răspunde: cred, iar preotul îl afundă prima dată. Urmează a doua întrebare: crezi în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Care S-a născut prin Duhul Sfânt din Fecioara Maria și s-a răstignit sub Ponțiu Pilat și a murit și s-a îngropat și a treia zi a înviat din morți și s-a înălțat la ceruri și șade de-a dreapta Tatălui, care va veni să judece viii și morții? După răspunsul afirmativ, candidatul era afundat a doua oară. Preotul continuă: crezi în Duhul Sfânt, care este în Sfânta Biserică (și în învierea trupului), și îndată după răspuns îl afundă a treia oară“¹⁰.

În *Epistolele Sfântului Ciprian*, episcopul Cartaginei, rânduiala Botezului se referea în primul rând la afundarea în baia baptismală¹¹.

Și în sec. IV, toate documentele patristice se referă, de asemenea, la săvârșirea Botezului doar prin întreită afundare. Astfel, în *Constituțiile apostolice* apare o descriere amplă a rânduiei Botezului. Mărturia privitoare la întreita afundare este una evidentă: „Zicând și numind asupra lor (a celor ce vin la Botez, n.n.) chemarea sfântă a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, îi vei cufunda în apă“¹²; sau într-un alt loc găsim o mărturie similară: „După aceea vine la apă... Și după aceasta botezându-l în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh...“¹³.

9. Tertulian, *De baptismo*, 19, în P. L., t. II, col. 98.

10. Ipolit, *La tradition apostolique d'apres les anciennes versions*, introd., trad. et notes par Bernard Botte, col. „Sources Chretiennes“, nr. 11 bis, Paris, 1968, p. 85-87.

11. Sfântul Ciprian, *Epistola a LXX-a*, în P.L., t. IV, col 421-422; *Epistola a LXXXIII-a*, 7, în P.L., t. III, col. 1159; a se vedea, de asemenea, Saint Cyprien de Carthage, în vol. „Le baptême d'apres les Pères de l'Église“, Paris, 1962, p. 70-73.

12. *Scrierile Părinților apostolici dimpreună cu Așezămintele și Canoanele apostolice*, cartea III, 16, trad. pr. Ioan Mihălcescu, Matei Păslaru și G. N. Nițu, Editura Facultății de Teologie Chișinău, 1928, p. 100.

13. *Ibidem*, cartea VII, 43-44, p. 211-212

Testamentul Domnului nostru Iisus Hristos este un alt document prețios din sec. IV, care transmite elemente importante privitoare la evoluția Tainei Botezului în acest secol, menționând printre altele și întreita afundare, ca formă a săvârșirii acestuia: „Cei ce trebuie botezați să stea goi în apă... după ce cel ce trebuie botezat a coborât în apă, cel ce îl botează să zică astfel, punându-și mâinile peste el: «*Crezi în Dumnezeu Tatăl atotputernic?*» Și cel ce trebuie botezat să răspundă: «*Cred*». Și îndată să-l boteze pe el prima dată. Apoi preoții să zică: «*Crezi în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Care a venit de la Tatăl, Cel ce a fost răstignit sub Ponțiu Pilat, a murit, a înviat a treia zi, întorcându-se la viață din morți, s-a suit la cer, șade de-a dreapta Tatălui și va veni să judece pe cei vii și pe cei morți?*». Și când acela răspunde: «*Cred*», să-l boteze a doua oară. După aceea să zică: «*Crezi și în Duhul Sfânt; în Biserica Sfântă?*». Și cel ce e botezat să zică: «*Cred*»; și să-l boteze a treia oară¹⁴.

Tot în sec. IV, Sfântul Chiril al Ierusalimului, în *Catehezele mistagogice*, oferă informații importante privitoare la săvârșirea Botezului prin întreită afundare. Pe vremea sa, Botezul se săvârșea în încăperi anume destinate, numite *baptisterii*, unde se afla și *bazinul pentru botez* (*κολυμβήθρα*). Candidatul venit pentru primirea Sfântului Botez era întors cu fața către răsărit, rostind o scurtă mărturisire de credință. Intra mai apoi în baptisteriu, se dezbrăca de hainele sale, fiind condus spre baia botezului (colimvitra). Apoi era afundat de trei ori în apa botezului, care era sfințită de mai înainte, printr-o formulă de epicleză cu caracter trinitar. Iată textul Sfântului Chiril, privitor la întreita afundare: „...după cum Mântuitorul nostru a stat trei zile și trei nopți în pântecul pământului, tot așa și voi prin întreita scoatere din apă ați arătat prima zi a lui Hristos în inima pământului, iar prin cufundarea în apă ați indicat noaptea. După cum cel ce e în noapte nu vede deloc, iar cel care e în zi este în lumină, tot astfel în timpul cufundării în apă erați ca în noapte și nu vedeți nimic; în timpul scoaterii din apă însă, ați ajuns din nou ca în zi. În aceeași clipă ați și murit, dar v-ați și născut ...¹⁵.

14. *Testamentul Domnului nostru Iisus Hristos*, cartea II, 9, traducere, note și studiu introductiv pr. dr. Nicolae Achimescu, Editura Polirom, Iași, 1996, p. 169-171.

15. Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheze, Cateheza a II-a mistagogică*, trad. pr. prof. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003, p. 348-349.

În aceeași perioadă, Sfântul Ioan Gură de Aur, în *Omiliile baptismale*, oferă câteva referințe importante despre rânduiala Tainei Botezului. Candidatul era coborât în apa din piscina baptisteriului, iar episcopul sau preotul, punând mâna pe capul lui, îl afundă de trei ori în apa sfințită, rostind formula păstrată în rânduiala Bisericii noastre, până astăzi: „Botează-se (N) în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”¹⁶.

În același secol IV, Teodor de Mopsuestia, în *Catehezele* sale, se referă la săvârșirea Botezului prin întreită afundare: „Candidatul ... se coboară în baia baptismală, iar săvârșitorul Tainei, îmbrăcat în același veșmânt alb, pune mâna pe capul lui și zice: „Botează-se (N) în numele Tatălui (și îl afundă în apa botezului) și al Fiului (îl afundă iarăși) și al Sfântului Duh (îl afundă a treia oară)”¹⁷.

În Apus, Sfântul Ambrozie, episcopul Milanului, în scrierile sale face dese referiri la baia Botezului, deci la întreită afundare a celui ce vine să primească această Sfântă Taină. El arată că cei ce doresc să primească Botezul erau introduși în baptisteriu, loc pe care îl numește cu denumiri simbolice: *fântâna (baptismală)*, *sfânta sfinților* sau *sanctuarul nașterii din nou*¹⁸. Urmează întreită afundare în apa botezului: „Ai coborât, așadar (în fântâna baptismală); adu-ți aminte ce ai răspuns; că tu crezi în Tatăl, crezi în Fiul, crezi în Sfântul Duh. După acestea, desigur, te-ai ridicat la preot ... Te-ai ridicat din fântâna (baptismală); adu-ți aminte de învățătura Evangheliei”¹⁹.

Sfântul Maxim de Turin, în *Omiliile baptismale*, menționează că cei intrați în fântâna botezului erau afundați de trei ori în apa sfințită²⁰.

O altă lucrare patristică care face referire la întreită afundare baptismală este *Despre ierarhia bisericească* a lui Pseudo-Dionisie Areopagitul.

16. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a doua despre rolul diavolului în această lume*, în P.G., t. XLIX, col. 258; trad. rom. de pr. Marcel Hancheș, *Omiliile baptismale ale Sfântului Ioan Gură de Aur*, Editura „Oastea Domnului”, Sibiu, 2003, p. 23.

17. Teodor de Mopsuestia, *Omiliile catehetice*, Cateheza 14, trad. de I.V. Paraschiv, în rev. „Glasul Bisericii”, an. XXXIII (1974), nr. 5-6, p. 479-480.

18. Sfântul Ambrozie al Milanului, *Despre Sfintele Taine*, cartea a II-a, cap. 5, în *Scrieri*, partea a doua, în col. „Părinți și scriitori bisericești”, vol. 53, trad. pr. prof. dr. Ene Braniște, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994, p. 16.

19. *Ibidem*, cartea a II-a, cap. 5, 28; cap. 6, 29, 31, trad. rom cit., în col. cit., p. 16-17.

20. Sfântul Maxim de Turin, *Omiliile baptismale*, II, trad. de drd. Ioan Popa, în rev. „Studii teologice”, an. XXIV (1972), nr. 1-2, p. 109.

Iată textul selectat din conținutul acestei lucrări: „Apoi poruncește să fie adus bărbatul. Și după ce unul dintre preoți anunță numele aceluia și al nașului de pe lista pe care l-au scris, acela e adus de către preoți spre apă, fiind condus spre mâna ierarhului. Iar ierarhul, stând în picioare, în vreme ce preoții rostesc iarăși cu glas tare în fața ierarhului peste apă numele candidatului, îl scufundă de trei ori, pronunțând odată cu cele trei scufundări și scoateri din apă ale celui ce se desăvârșește numele celor trei ipostasuri ale Fericirii dumnezeiești. Apoi, preluându-l preoții îl predau nașului și călăuzitorului care l-a adus”²¹.

Descrierea și explicarea Tainelor de inițiere în scrierile din teologia bizantină și neogreacă prezintă modul de săvârșire al Botezului tot prin întreită afundare.

Dintre aceste lucrări postpatristice, reținem în primul rând *Istoria bisericească și teoria mistică* a Sfântului Patriarh Gherman al Constantinopolului, în care acesta se referă la semnificația întreitei afundări de la Botez, ca închipuire a morții și învierii împreună cu Hristos: „... Căci prin scufundare și scoaterea din apă, prin întreita afundare, noi simbolizăm și mărturisim îngroparea cea de trei zile și învierea lui Hristos Însuși”²².

Lucrarea *Despre viața în Hristos* a Sfântului Nicolae Cabasila, din sec. XIV, face referire și ea la săvârșirea Botezului prin întreită afundare. Iată un fragment doar din conținutul acestei lucrări: „Când ... după întreita scufundare în apă, catehumenul se îmbracă în glasul cântării Treimii celei Sfinte, atunci îndată primește tot ce poate dori: se naște, vine la lumina și la zidirea cea adevărată”²³.

De asemenea, în lucrarea *Despre Sfintele Taine* a Sfântului Simeon, arhiepiscopul Tesalonicului, tot din sec. XIV, săvârșirea Tainei Botezului este redată în aceeași formă a întreitei afundări. Sfântul Simeon redă textul

21. Sfântul Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia bisericească*, cap. 1, 7, în „Opere complete și Scoliile Sfântului Maxim Mărturisitorul”, traducere, introducere și note de pr. Dumitru Stăniloae, Editura Paideia, București, 1996, p. 75.

22. Sfântul Gherman al Constantinopolului, *Istoria bisericească și teoria mistică*, trad. rom. de pr. prof. Nicolae Petrescu, în rev. „Mitropolia Olteniei”, an. XXVI (1974), nr. 9-10, p. 826.

23. Sfântul Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, studiu introductiv și traducere de pr. prof. dr. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997, p. 57.

rânduiei Tainei în momentul săvârșirii întreitei afundări: „Candidatul este afundat apoi de trei ori în apa Botezului rostindu-se formula: «Botează-se robul lui Dumnezeu (N), în numele Tatălui (prima afundare) și al Fiului (a doua afundare) și al Sfântului Duh (a treia afundare). Amin». El se botează gol, precum s-a născut și a fost zidit întâi, căci atunci gol fiind nu se rușina. Prin afundarea în apa botezului, el leapădă rușinea păcatului și îmbracă veșmântul nestricăciunii, fiind zidit a doua oară prin Sfânta Treime. Întreita afundare se face în cinstea Sfintei Treimi, simbolizând îngroparea cea de trei zile și învierea Mântuitorului. Cel născut a doua oară prin Botez devine Fiu al lui Dumnezeu – după har – căci baia botezului devine maica noastră duhovnicească, care înlocuiește pântecul Maicii Domnului... Afundându-l o dată în apă zice: «Botează-se robul lui Dumnezeu (cutare), în numele Tatălui», și îndată îl ridică, apoi îl afundă iarăși zicând «și al Fiului», și iarăși îl ridică, și a treia oară afundându-l zice «și al Sfântului Duh». Și într-aceiași chip îl ridică pe el, fiind atunci desăvârșit cu dumnezeiescul Botez, împreună și prin Sfânta Treime zidindu-l a doua oară și desăvârșindu-l, și cele trei ipostasuri într-o Dumnezeire propovăduindu-le, rostind numele care arată unirea unei singure Dumnezeiri, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, care este mărturisirea celor trei dumnezeiești nedespărțite și neamestecate Persoane. Iar împreună prin trei afundări și trei ridicări arătând cea de trei zile îngropare și înviere a Celui ce S-a răstignit cu trupul pentru noi și a înviat»²⁴.

După cum se poate observa, întreaga literatură patristică și postpatristică la care am făcut referire are în vedere săvârșirea Tainei Botezului numai prin afundare. Singura lucrare care amintește faptul că săvârșirea Botezului se poate face și prin turnare este *Didahia celor 12 Apostoli*. Aici însă precizarea este foarte clară: „Dacă nu va fi apă îndeajuns“, referindu-se de fapt la o situație de necesitate, anume aceea a lipsei apei, precum în deșert sau în alte locuri secetoase.

Toate acestea ne îndreptățesc să apreciem că regula de totdeauna a Bisericii a fost și a rămas săvârșirea Botezului prin afundare întreită afundare.

24. Sfântul Simeon al Tesalonicului, *Despre Sfintele Taine*, în traducerea românească *Tratat asupra tuturor dogmelor credinței noastre ortodoxe*, trad. de Toma Teodorescu, Editura Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, 2002, p. 117.

**V. Temeiurile canonice privitoare
la săvârșirea Botezului prin afundare**

Întreaga tradiție canonică a Bisericii este fermă în a afirma necesitatea săvârșirii Botezului prin întreită afundare.

Canoanele apostolice, ale sinoadelor ecumenice și ale celor locale, precum și canoanele Sfinților Părinți ai Bisericii referitoare la Taina Botezului și la săvârșirea acestuia sunt foarte numeroase. Noi vom avea în atenție doar pe cele referitoare la întreita afundare baptismală.

Amintim, în primul rând, *Canonul 47 al Sfinților Apostoli*: „*Dacă vreun episcop sau preot va boteza a doua oară pe cel ce are botez adevărat sau nu va boteza pe cel botezat de ereticii care nu botează în numele Sfintei Treimi (adică prin întreită afundare, n.n.) să se caterisească, precum unul care-și bate joc de crucea și moartea Domnului, nefăcând deosebire între preoții și popii mincinoși*“²⁵. Textul acestui canon „oprește repetarea Botezului valid (adică săvârșit prin întreită afundare, n.n.), sub pedeapsa caterisirii; la fel și nebotezarea celor care au primit de la eretici un botez necurat“²⁶.

În același sens, *Canonul 50 al Sfinților Apostoli* arată: „*Episcopul sau preotul care nu va face trei afundări ale Tainei într-un Botez rostind la fiecare afundare câte un nume al Sfintei Treimi, ci va afunda pruncul numai o dată spre închipuirea morții Domnului, cum făceau ereticii eunomieni, să se caterisească. Căci Domnul n-a zis: să botezați în moartea Mea, ci: mergând, învățați toate neamurile, botezându-i pe ei în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh*“²⁷. Textul acestui canon arată cel mai explicit faptul că „Botezul se săvârșește în numele Sfintei Treimi, prin trei afundări, iar nu numai printr-o singură afundare... Cine se abate de la această rânduială, dacă este episcop sau prezbiter, se supune caterisirii...“²⁸. În tâlcuirea sa la textul acestui canon, Neofit, patriarhul Constantinopolului, în lucrarea sa *Pidalion – Cârma Bisericii Ortodoxe*, arată următoarele: „Trei sunt prea de nevoie și cu adevărat cu totul neapărate

25. Canonul 47 apostolic, în arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe, note și comentarii*, Sibiu, 1992, p. 33.

26. Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 33.

27. Canonul 50 apostolic, în arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 33.

28. Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 34.

la Taina Sfântului Botez: 1. apă sfințită; 2. afundare în apă și scoaterea întreite și 3. chemarea celor trei ipostasuri ale Sfintei Treimi. În canonul 49... Dumnezeieștii Apostoli despre cele trei chemări au poruncit și au învățat... Iar în acest al 50-lea rânduiesc... despre cele trei afundări și scoateri din apă. De vreme ce... sunt de nevoie... și întăritoare ale adevăratului și drept-slăvitorului Botez. Și fără de acestea, nu numai că nu se săvârșește Botezul, ci cu totul nici nu se poate a se numi Botez. Căci dacă *βάπτισμα* înseamnă a afunda, din cele trei pogorări în apă, adică din cele trei afundări, sau *βάπτισματα*, și *βάπτισμα* adică Botez se numește, și nu prin altceva... Fiindcă... a zis Domnul... Apostolilor Săi...: «*Mergând, învățați toate neamurile, botezându-i pe ei în numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh*». Adică botezați-i pe ei în trei afundări și scoateri și la fiecare afundare, câte un nume al Sfintei Treimi să ziceți... Iar cu acele trei afundări și scoateri, și credința cea întru Sfânta Treime luminat se vestește, și moartea cea de trei zile și trei nopți, și îngroparea, și Învierea Mântuitorului totodată se închipuiește...²⁹. Iar într-o notă de subsol la comentariul acestui canon, același autor arată: „...însuși cel ce se botează cu închipuire moare, și împreună se îngroapă cu Iisus în apa Botezului... Deci ca să se facă întru noi asemănarea morții lui Hristos și a îngropării sale celei de trei zile, este nevoie... să se facă cele trei afundări. Iar altfel este cu neputință... De vreme ce trei afundări și ieșiri sunt trebuitoare la Botez, pentru a se închipui prin ele moartea cea de trei zile și de trei nopți și îngroparea și Învierea Mântuitorului, cu care se dau de la Dumnezeu oamenilor mântuirea și lăsarea păcatelor și împăcarea cu Dumnezeu; ... Că zice marele Vasile (Sfântul Vasile cel Mare, n.n.): în trei afundări și în trei chemări Taina Botezului se săvârșește, ca și chipul morții (Domnului) să se închipuiască și cu predanșirea cunoștinței de Dumnezeu să ne luminăm la suflet cei ce ne botezăm...³⁰. Observăm, în acest ultim comentariu al patriarhului Neofit, afirmat foarte precis faptul că teologia Tainei Botezului nu poate fi redusă numai la rostirea corectă a numelor celor trei Persoane ale Sfintei Treimi, ci și la părtășia credincioșilor la moartea, îngroparea și Învierea lui Hristos, părtășie pe care nu o poate exprima și

29. Neofit, Patriarh al Constantinopolului, *Pidalion – Cârma Bisericii Ortodoxe*, Editura „Credința strămoșească”, 2007, p. 99, 101.

30. *Ibidem*, p. 99-100.

descrie decât în actul întreitii afundări. Așadar, săvârșirea corectă a Tainei Botezului nu ține doar de rostirea formulei Trinitare, ci și de săvârșirea întreitii afundări, ca expresie a participării noastre reale la moartea și Învierea lui Hristos.

Canonul 7 al Sinodului II Ecumenic explică în același sens care Botez este socotit valid: „Legiuim cum trebuie a primi la Ortodoxie pe cei ce se întorc dintre eretici. Așa, împărțindu-i în două, a rânduit pe unii numai a-i unge cu Sfântul Mir, iar pe alții a-i boteza din nou. Deci, *arieni, macedonienii, sabatienii, novațienii ce se zic catari, aristerii, cvartodecimanii, adică tetradiții și apolinariștii, ca unii care se botează asemenea cu noi (adică prin întreită afundare, n.n.), nu se cade a fi botezați din nou; ci după lepădarea în scris de erezia lor, poruncim să-i ungeți în chipul crucii cu Sfântul Mir la frunte, la ochi, la nări, la gură și la urechi, zicând: pecetea darului Sfântului Duh. Amin. Iar eunomienii, ce se botează cu o singură afundare, montaniștii, numiți și frigi, și sabelienii, ce învață că Tatăl și Fiul și Sfântul Duh sunt o singură persoană, precum și cei asemenea acestora, venind la Biserica Ortodoxă, trebuie a fi botezați din nou, ca niște adevărați păgâni; căci sau deloc nu s-au botezat, ori s-au botezat, însă nu după rânduielile Bisericii Ortodoxe. Și Părinții bisericești îi socotesc ca pe niște neluminați în credința creștină. De aceea, în ziua întâi îi primim între creștini, a doua zi îi facem catehumeni, adică îi învățăm legea, a treia zi îi punem să jure, adică să se lepede de eresurile lor; și după ce le suflăm de trei ori în față și în urechi, atunci îi învățăm articolele credinței și-i punem să vină mult timp la biserică, spre a asculta Sfânta Scriptură, și numai așa, încredințându-ne de credința lor, îi botezăm³¹. În comentariul său la acest canon, Neofit, patriarhul Constantinopolului, arată că: „Pe arieni și macedonieni și novațieni... și pe savatieni și pe... tetradiți și apolinariști... pe toți aceștia... așa îi primim, nebotezându-i a doua oară, fiindcă după Zonara, întru Sfântul Botez cu nimic nu se deosebesc de noi și întocmai cu drept-slăvitorii se botează... Însă pe eunomieni, care întru o afundare se botează și pe montaniști, care... se numesc frigi, și pe savelieni... pe aceștia, zic, pe toți, ca pe elini îi primim. Adică ca pe unii cu totul nebotezați (pentru că aceștia, ori cu totul nu s-au botezat, ori dacă s-au botezat, însă*

31. Canonul 7 al Sinodului II Ecumenic, în arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 70.

nu pe drept și precum se botează drept-slăvitorii, pentru aceasta nici nu se socotesc botezați)...³².

Canonul 8 al aceluiași Sinod Ecumenic arată următoarele: „*Cei botezați printr-o singură afundare, eunomienii, sabelienii și frigii, să fie primiți ca elinii (păgânii)*”³³. La fel ca și în canonul citat anterior, textul acestui canon rânduiește botezarea ereticilor care s-au botezat printr-o singură afundare, botezul cel dintâi al acestora fiind socotit neadevărat din două motive: în primul rând, din pricina faptului că n-a fost mărturisită credința în Sfânta Treime, iar în al doilea rând, pentru că nu au fost săvârșite trei afundări, ci doar una singură.

Canonul 91 al Sfântului Vasile cel Mare, referindu-se la Tradiția Bisericii privitoare la elementele constitutive ale rânduiei Tainei Sfântului Botez, amintește: „...Și din care scrisori binecuvântăm apa Botezului și untdelemnul hrimei, și chiar pe cel ce se botează? Au nu din predanisirea tacită și tainică? Dar apoi, care cuvânt scris ne-a învățat ungerea cu untdelemn? Dar de unde *a se afunda omul de trei ori la Botez*? Dar din care Scriptură sunt și cele câte sunt la Botez, a se lepăda de Satana și de îngerii lui? Au nu din această învățătură nepublicată și tainică, pe care Părinții noștri au păstrat-o într-o tăcere ferită de indiscreție și ispitire, fiind ei bine învățați a păstra în tăcere pe cele sfinte ale tainelor?”³⁴. Textul acestui canon patristic face referire, printre altele, la întreita afundare baptismală, ca la un element constitutiv al Sfintei Tradiții Apostolice a Bisericii, păstrat încă de la începuturile sale.

După cum se poate observa, toate textele canoanelor citate cuprind regula acribiei, adică regula de totdeauna a Bisericii, atât în ceea ce privește săvârșirea Tainei Sfântului Botez numai prin întreită afundare, cât și în ceea ce privește botezarea ereticilor care nu fuseseră botezați astfel. Observăm că nu se amintește în niciun loc despre vreun alt mod de săvârșire a Tainei decât acela al întreitei afundări. Cu alte cuvinte, aceste norme canonice statornicesc „practica existentă a botezării prin întreita afundare”³⁵.

32. Neofit, Patriarh al Constantinopolului, *Pidalion – Cârma Bisericii Ortodoxe*, Editura „Credința strămoșească”, 2007, p. 183-184.

33. Canonul 8 al Sinodului II Ecumenic, în arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 72.

34. Canonul 91 al Sfântului Vasile cel Mare, în arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 394-395.

35. PS dr. Laurențiu Streza, *op. cit.*, p. 93.

**VI. Excepția de la regula afundării:
turnarea sau stropirea.**

Condițiile aplicării acestei excepții

Biserica primară cunoște o singură excepție de la regula afundării în Taina Botezului. Această excepție o constituie turnarea sau stropirea, ea putând fi aplicată numai în trei situații speciale, și doar prin pogorământ de la regula afundării, singura regulă valabilă a Bisericii.

1. Botezul se poate face prin stropire sau prin turnare, pe de o parte pentru *clinici*, adică cei care nu se pot ridica de pe pat pentru a fi afundați în baptisteriu, din pricina unor boli incurabile. În această situație, forma Botezului prin afundare nu poate fi împlinită, recurgându-se la turnare sau stropire. Această formă a Botezului poartă numele de *Botez clinic* și el era acceptat doar prin iconomie sau pogorământ de la regula autentică a Bisericii, afundarea, singura acceptabilă. Faptul că Botezul acesta are doar caracter de pogorământ o dovedește faptul că prin Canonul 12 al Sinodului de la Neocezareea, se stipulează foarte clar că cel care este botezat cu Botez clinic nu poate intra în cler, adică nu poate fi hirotonit: „Dacă cineva bolnav fiind – a luminat prin botez, nu se poate înainta la prezbiterie; căci credința lui nu este din convingere, ci din nevoie...”³⁶.

În cazul clinicilor, botezul prin turnare are strict caracter de excepție de la regulă, pentru un motiv foarte clar determinat, de aceea el nu poate fi săvârșit astfel decât într-o atare situație. Săvârșirea Botezului prin turnare într-o altă situație, decât în cazul celor imobilizați la pat, îl osândește pe săvârșitor, făcându-l să cadă sub osânda canoanelor apostolice și patristice la care am făcut deja referire.

2. O altă situație în care se acceptă Botezul săvârșit prin turnare sau prin stropire o constituie împrejurările în care, ajungând preotul la casa celui ce trebuie să fie botezat, constată că acesta trage să moară. Pentru o astfel de situație, *Pravila de la Govora* hotărăște: „Iar de se va sili preotul și-l va găsi (pe prunc) gata de moarte (dar nu mort cu desăvârșire), *să-l stropască cu apă de la Bobotează și să-i citească molitvele de la Botez, și așa cu Dumnezeu este botezat*”³⁷.

36. Canonul 12 al Sinodului al doilea local de la Neocezareea (315), în arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 198.

37. *Pravila bisericască*, ediția a III-a, parohia Valea Plopului, 1999, punctul 213, p. 52.

3. Pe de altă parte, săvârșirea Botezului prin turnare sau prin stropire se putea face și în situația în care nu se găsea o cantitate suficientă de apă pentru săvârșirea afundării, potrivit textului citat din *Didahia celor doisprezece Apostoli*: „Dacă n-ai apă proaspătă, botează în altă apă; iar dacă nu poți în apă rece, în apă caldă. Dacă nu ai de ajuns nici una, nici alta, toarnă pe cap de trei ori apă”³⁸. Situația aceasta se referea însă strict la situațiile de necesitate în care Botezul trebuia săvârșit în deșert, unde lipsa apei era o problemă acută. Situația aceasta nu mai este întâlnită astăzi, când toate așezările omenești au în apropierea lor și suficiente surse de apă, excepția aceasta căzând practic în desuetudine.

În concluzie, „practicarea turnării sau stropirii în locul afundării este cu totul neadmisă, decât numai în cazul botezului clinicilor”³⁹. Tocmai de aceea Biserica a urmărit cu strictețe săvârșirea Tainei Sfântului Botez numai prin afundare.

**VII. Textele liturgice ale slujbei Botezului
– mărturii despre săvârșirea
acestuia numai prin afundare**

Toate textele din rânduiala actuală a slujbei Botezului ne conduc înspre concluzia că nicicând Biserica n-a săvârșit Botezul decât prin întreită afundare. Astfel, una din cererile speciale ale ecteniei mari din slujba Botezului cere de la Dumnezeu „să se facă apă“ din cristelniță „baie nașterii celei de-a doua, spre iertarea păcatelor și spre îmbrăcăminte în nesticăciune”⁴⁰. Expresia „baie nașterii celei de-a doua“ trimite în mod inevitabil către realitatea afundării. Aceeași expresie apare și în rugăciunea de sfințire a apei⁴¹. Iar într-o altă rugăciune, Botezul este prezentat ca o baie curățitoare și ca o naștere de-a doua: „Stăpâne, Doamne, Dumnezeul nostru, Care prin spălarea botezului dai strălucire cerească celor botezați; Cel ce a doua oară ai născut pe robul Tău acesta nou luminat prin apă și prin Duh ...”⁴².

38. *Didahia celor doisprezece Apostoli*, în col. cit., p. 30.

39. *Ibidem*.

40. *Molitfelnic*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992, p. 31.

41. *Ibidem*, p. 34.

42. *Ibidem*, p. 40.

Expresiile acestea „baie curățitoare“ și „a doua oară a născut ... prin apă și prin Duh“ se referă desigur la spălarea în cristelniță, deci la afundare.

Explicațiile tipiconale din *Molitfelnic* arată, cu privire la modul de săvârșire al Botezului, următoarele: „Și după ce-l unge cu untdelemn peste tot trupul, îl ia în mâini și ținându-l drept, căutând spre răsărit, îl botează, afundându-l de trei ori, zicând la întâia afundare: *se botează robul lui Dumnezeu (N) în numele Tatălui. Amin.* La a doua afundare: *și al Fiului. Amin.* Iar la a treia afundare: *și al Sfântului Duh. Amin; acum și pururea și în vecii vecilor. Amin*“⁴³.

Apostolul de la Taina Botezului, din Epistola către romani a Sfântului Apostol Pavel (6, 3-11), arată părtășia noastră la moartea și învierea lui Hristos, prin afundarea din cadrul acestei Sfinte Taine: „Fraților, nu știți că toți câți în Hristos ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat? Deci, ne-am îngropat cu El, în moarte, prin botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții. Pentru că de vreme ce am fost împreună odrăsliți cu asemănarea morții Lui, deci vom fi părtași și ai învierii Lui ...“. Teologia Botezului pe care o exprimă textul acesta paulin descrie tocmai realitatea afundării, ca pogorâre și ridicare din cristelniță.

Este foarte interesant faptul că *Molitfelnicul* prevede și în cazul Botezului de necesitate săvârșirea afundării, după rânduială: „Se cuvine a ști că de va fi pruncul atât de slab, încât să fie în primejdie și îndoială că nu va trăi până ce se va împlini toată rânduiala Botezului ... la o astfel de întâmplare, se aduce apă și preotul lasă acea lungă rânduială și face după cum se arată mai departe...“, urmând rânduiala specială a acestei Taine, într-o variantă mult prescurtată, după cum arată *Molitfelnicul*. O astfel de rânduială cuprinde binecuvântarea de început, rugăciunile începătoare și o rugăciune specială pentru sfințirea apei în care urmează să fie botezat pruncul care se află în primejdie de moarte, după care „îndată toarnă untdelemn în apă și apoi botează“ pe prunc, rostind: *se botează robul lui Dumnezeu (N) în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin.* După ce-l botează, îl unge cu Sfântul și Marele Mir, zicând: *pecetea darului Sfântului Duh. Amin.* Și după aceasta, îmbrăcându-l pe el, înconjură cu dânsul, după obicei (cristelnița în care s-a făcut Botezul, n.n.), cântând *Câți în Hristos*

43. *Ibidem*, p. 36.

v-ați botezat.... Și făcând sfârșit, îl împărtășește cu Sfintele Taine, adică cu Trupul și Sângele Mântuitorului⁴⁴. La sfârșitul acestei rânduielei prescurtate, Molitfelnicul rânduiește astfel: „Iar după aceasta, întâmplându-se ca să trăiască pruncul, atunci dator este preotul să-i citească toată slujba Botezului, afară de afundare și ungere⁴⁵. Observăm că și în cazul acestui Botez de necesitate, nu se pune problema săvârșirii sale altfel, decât prin afundare.

VIII. Semnificația afundării de la Botez: moarte și înviere împreună cu Hristos

„Cât privește Biserica veche, ea știa... că în Botez noi murim realmente și înviem cu Hristos, pentru că acesta era experiența intimă a Tainei baptismale⁴⁶. „Afundat (în întregime) în apa botezului, neofitul este unit cu Hristos, mort și îngropat; ieșind din apă, este unit cu Hristos, ca să devină biruitor al morții⁴⁷.

Prin cufundarea pruncului în apa sfințită din cristelniță, de trei ori, în numele Sfintei Treimi, nu facem altceva decât să îngropăm pe „omul cel vechi stricat de poftetele înșelăciunii și să ne îmbrăcăm în omul cel nou, care este zidit după chipul Ziditorului său⁴⁸, așa cum afirmă una din rugăciunile de la Taina Botezului. În rugăciunea preotului de după ectenia mare, acesta se roagă lui Dumnezeu astfel: „...fă să ia chip Hristosul Tău în acesta ce se va naște din nou prin a mea nevrednicie⁴⁹. Or, Hristos își așază deplin chipul Său în noi, prin părtășia noastră la moartea și învierea noastră împreună cu El, în apa Botezului.

Astfel, Botezul ne recrează, făcându-ne părtășii unei vieți noi, în care omul cel vechi a murit, prin părtășia noastră la moartea lui Hristos în afundarea baptismală, iar omul cel nou se zămislește, și Hristos Cel înviat din morți ia chip deplin în noi, prin actul ridicării din cristelniță. În rugăciunea

44. *Ibidem*, p. 45.

45. *Ibidem*.

46. A. Schmemmann, *Din apă și din Duh – Studiu liturgic al Botezului*, traducere pr. prof. Ion Buga, Editura Symbol, 1992, p. 89.

47. D. Mollat, *Symbolismes baptismaux chez Saint Paul*, în rev. „Lumière et vie“, Revue de formation et reflexion theologique, Lyon, 1956, nr. 26, p. 71.

48. *Molitfelnic*, p. 34.

49. *Ibidem*, p. 32.

de sfințire a apei se arată tocmai această realitate a recreării omului celui nou, prin Botez: „...Arată-Te, Doamne, în apa aceasta și dă acestuia ce se botează să se schimbe prin ea, să lepede pe omul cel vechi, stricat de poftele înșelăciunii, și să se îmbrace în cel nou, ce este înnoit după chipul Ziditorului său, ca, fiind împreună-sădit cu asemănarea morții tale prin Botez, să se facă părtaș învierii Tale...”⁵⁰. Textul acesta se referă clar la baia Botezului, ca moarte și înviere a noastră împreună cu Hristos. Or, această realitate nu poate fi descrisă decât în actul afundării.

Vom încerca să dezvoltăm în continuare semnificația Botezului ca moarte și înviere a noastră împreună cu Hristos, tocmai pentru a justifica faptul că această realitate nu poate fi descrisă decât în actul întregii afundări.

Prin Botez, omul devine creștin „suferind o schimbare asemănătoare celei a Cuvântului făcut trup. Cu alte cuvinte, înainte de a muri păcatului, cel care se botează intră într-o unire supranaturală cu Hristos, Care a murit pentru el (Romani 5, 6, 8, 9) pe cruce; aceasta pentru că moartea Mântuitorului este izbăvitoare și curățitoare de toate păcatele cu care creștinul, unit cu însăși persoana Celui răstignit (cf. Galateni 11, 20), intră la rândul său în starea de moarte fără de păcat și, după formula Sfântului Apostol Pavel, este îngropat împreună cu El“. Așadar, „Moartea Celui nemuritor face din aceasta o moarte răscumpărătoare, moarte pentru mântuirea noastră”⁵¹. Moartea devine astfel trecerea naturală de la moartea veșnică pricinuită de păcat, la o altă moarte, asemenea unui pod care ne trece pe noi la viață. Imnul pascal „Cu moartea pe moarte călcând“ pune astfel în atenția noastră bucuria proprie creștinismului, atât de evidentă în conștiința Bisericii vechi, bucuria nesfârșită în fața abolirii morții, căci în Hristos, moartea a fost înghițită de biruință, fapt exprimat și în expresia Sfântului Apostol Pavel: „Unde-ți este, moarte, biruința? Unde-ți este, moarte, boldul?“ (I Cor. 15, 54-55). Și mai evident, acest fapt este exprimat în tradiția liturgică a Bisericii Ortodoxe: „Hristos a înviat și nimeni nu mai este în morminte“. În moartea lui Hristos nu mai există „moarte“, aceasta fiind desființată, transformată într-un pod către adevărata viață. În sensul acesta, „Hristos nu suprimă, nu distruge moartea fizică, pentru că El nu suprimă această lume din care moartea fizică este numai o parte... Dar El face infinit mai

50. *Ibidem*, p. 34.

51. Alexandre Schmemmann, *op. cit.*, p. 90.

mult. Retrăgând morții boldul păcatului, abolind moartea ca realitate spirituală, umplându-o cu El Însuși, cu iubirea Lui și cu viața Lui, El face din moarte... o fericită și strălucitoare trecere – Paști – spre o viață mai plină, o comuniune totală, o iubire absolută⁵². În sensul acesta, avem mărturia Sfântului Apostol Pavel: „*Căci pentru mine viață este Hristos și moartea, un câștig*“ (Filipeni 1, 21). În textul acesta, Sfântul Apostol vorbește despre sensul nou al morții – a morții în sensul de a fi cu Hristos, a morții în care ea devine, în lumea noastră muritoare, manifestarea biruinței lui Hristos⁵³. Aceasta întrucât, pentru cei care cred în Hristos și trăiesc în El, nu mai există moarte, căci moartea a fost înghițită de biruință (I Cor. 15, 24), fiind transformată într-o înviere deplină împreună cu Hristos.

Tradiția ortodoxă este fidelă acestei teologii biblice, în care viața cea nouă în Hristos, ca trecere de la moartea omului vechi, la viața „ascunsă cu Hristos în Dumnezeu“, este asumată și însușită prin Taina Botezului, „poarta de intrare în creștinism“, fiind exprimată în chip văzut și real în actul întregii afundări din cadrul acestei Sfinte Taine.

Întreaga Tradiție patristică și postpatristică a Bisericii explică tocmai în sensul acesta afundarea noastră de la Botez, ca înnoire, prin părtașia la moartea și învierea lui Hristos. Vom reda în acest sens doar câteva mărturii patristice.

Sfântul Ciprian, episcopul Cartaginei, în *Catehezele mistagogice*, arată limpede aceeași semnificație a afundării de la Botez, ca moarte și înviere împreună cu Hristos: „...după cum Mântuitorul nostru a stat trei zile și trei nopți în pântecul pământului, tot așa și voi prin întreita scoateră din apă ați arătat prima zi a lui Hristos în inima pământului, iar prin cufundarea în apă ați indicat noaptea. După cum cel ce e în noapte nu vede deloc, iar cel care e în zi este în lumină, tot astfel în timpul cufundării în apă erați ca în noapte și nu vedeți nimic; în timpul scoaterii din apă însă, ați ajuns din nou ca în zi. În aceeași clipă ați și murit, dar v-ați și născut; iar acea mântuitoare apă v-a fost și mormânt, și mamă. Cuvintele lui Solomon spuse cu privire la alte lucruri vi s-ar potrivi și vouă. El spunea: «Vreme este să te naști și vreme este să mori»; despre voi însă se poate spune contrariul: vreme este să mori și vreme este să te naști.

52. *Ibidem*, p. 94-95.

53. *Ibidem*, p. 95.

Într-un singur timp s-au săvârșit și moartea, și nașterea; nașterea voastră a avut loc odată cu moartea voastră. Ce lucru minunat! Am înviat, cu toate că n-am murit cu adevărat, n-am fost îngropați cu adevărat și nici n-am fost răstigniți cu adevărat⁵⁴.

Sfântul Ioan Gură de Aur oferă și el o mărturie similară: „Botezul este mormânt și înviere, căci este îngropat omul cel vechi în păcat și înviază cel nou, înnoit după chipul Ziditorului“. Prin Botez ne dezbrăcăm de haina cea veche și ne îmbrăcăm în Hristos (cf. Galateni 3, 27)⁵⁵. Renașterea prin Botez este o nouă creație a omului, superioară celei dintâi. Omul cel nou este renăscut în ziua întâi a săptămânii, odată cu lumina, dobândind uniunea cu Dumnezeu⁵⁶. Așadar, Sfântul Ioan explică întreita afundare în apa Botezului în același sens, ca participare reală a noastră la moartea și învierea lui Hristos: „Ne dezbrăcăm și ne îmbrăcăm: dezbrăcăm adică haina cea veche, cea pângărită de mulțimea păcatelor, și îmbrăcăm pe cea nouă, neatinsă de nicio pată... Prin coborârea în sfintele ape, se înmormântează omul cel vechi și înviază cel nou, cel reînnoit după chipul Celui ce l-a zidit. Atunci, în sfârșit, prin cuvintele preotului și prin mâna sa, survine pogorârea Sfântului Duh și (din ape) se ridică un alt om în locul celui vechi, un om spălat de toată întinăciunea păcatelor, dezbrăcat de haina cea veche a păcatului și îmbrăcat în veșmântul cel împărătesc⁵⁷.

În Apus, Sfântul Ambrozie, episcopul Milanului, arată în același fel că prin întreita afundare în apa Botezului, primitorul moare pentru păcat și înviază pentru Hristos, se naște din nou din apă și din Duhul Sfânt, botezându-se întru asemănarea morții lui Hristos (cf. Romani 6, 3 ș.u.): „...ai fost botezat în numele Treimii... Păstrează rânduiala lucrurilor în această credință; ești mort pentru lume și ai înviat pentru Dumnezeu. Și ca și cum ai fost îngropat în acel element al lumii, fiind mort pentru păcat, ai reînviat la viața veșnică. Crede, așadar, că apele (botezului) nu sunt deșarte (zadarnice)⁵⁸.

54. Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheze, Cateheza a II-a mistagogică*, 4, 5, trad. pr. prof. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003, p. 348-349.

55. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cateheze*, II, în trad. rom. cit, p. 26.

56. Idem, *Omilia XXV*, în P.G. t. LIX, col. 150.

57. Idem, *Cateheze*, II, în trad. rom. cit., p. 27.

58. Sfântul Ambrozie al Milanului, *op. cit.*, cartea a II-a, cap. 4, 21 în trad. rom. cit, p. 14.

Din cele dezvoltate mai sus, înțelegem că sarcina teologilor de astăzi este tocmai aceea de a redescoperi această dimensiune a teologiei Tainei Botezului, fundamentală în conștiința Bisericii primare, și de a o aplica fidel în modul practic de săvârșire a ei. Acest fapt implică săvârșirea Tainei numai prin întreită afundare, singura în stare să descopere în mod văzut, așa după cum arătam anterior, această realitate a morții și învierii noastre cu Hristos, prin Botez. Acest lucru înseamnă de fapt a reda Botezului locul și funcția pe care el le avea dintru început în viața Bisericii, loc și funcție care au fost păstrate nealterat de către Biserică în decursul timpului. O dovadă în acest sens o constituie șirul mărturiilor patristice și postpatristice pe care le-am prezentat în paginile de mai sus, mărturii care evidențiază faptul că în conștiința Bisericii, Botezul a fost înțeles întotdeauna ca moarte și înviere împreună cu Hristos, fiind săvârșit ca atare, numai prin întreită afundare. Acest act este singurul în stare să descopere această realitate tainică și să o întrupeze în chip real.

***IX. Considerații pastorale.
Practici denaturate de săvârșire
a Tainei Botezului și contracararea lor***

Așa cum arată părintele profesor Nicolae D. Necula, „rânduiala Tainei Botezului s-a respectat cu sfințenie în viața Bisericii, căci de modul în care se săvârșește taina depinde valabilitatea acesteia, mai ales când este vorba de momente, formule sau rânduiele care țin de esența tainei. La acestea s-au adăugat și grija, ca și dorința de a păstra unitatea și uniformitatea în săvârșirea serviciilor divine care atrăgeau după sine și unitatea de credință. De aceea, devierile sau îndepărtarea de rânduiala Tainei sau nerespectarea ritualului prescris de cărțile de cult, *Molitfelnic* sau *Agheasmatar*, au fost mereu sancționate disciplinare de autoritatea Bisericii⁵⁹. Din considerațiile acestea ale părintelui Nicolae D. Necula înțelegem limpede faptul că denaturarea formulelor, rugăciunilor și, într-un cuvânt, a rânduielei autentice de săvârșire a Tainei Botezului poate atrage după sine două consecințe majore: lipsirea de validitate a tainei și pierderea uniformității și unității

⁵⁹ Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula, *Ce practici greșite întâlnim astăzi în administrarea Tainei Botezului?*, în vol. „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică“, vol. II, Galați, 2001, p. 238.

de slujire cu întreaga Biserică Ortodoxă, expresia cea mai vie a unității de credință ortodoxe. Tocmai de aceea, părintele profesor arată în continuare faptul că „păstrarea unității și uniformității în săvârșirea tainei este necesară și astăzi, și oricând, căci prin ea se asigură valabilitatea tainei și unitatea noastră cu aceeași Biserică Ortodoxă”⁶⁰.

Cu toate aceste precizări clare și precise, se constată astăzi unele devieri de la rânduiala autentică de săvârșire a Tainei Botezului, „care aduc după sine semne de întrebare pentru credincioși... constituind chiar prilej de sminteală... fără să mai vorbim de unele abateri care ar atrage după sine și invalidarea tainei”⁶¹.

Printre aceste devieri de la slujirea autentică a Tainei Botezului se numără și aceea a săvârșirii lui nu prin afundare, așa cum corect prevede rânduiala, ci de multe ori, mai ales în Ardeal și Banat, prin turnare sau chiar prin stropire. Această practică incorectă a fost împrumutată din romano-catolicism, care săvârșește Botezul prin turnare sau stropire din sec. XIV⁶². Mulți

60. *Ibidem*, p. 239.

61. *Ibidem*.

62. La sfârșitul secolului al XIII-lea, preoții din dioceza d'Angers, din Apusul creștin, au început pentru prima dată să boteze printr-o altă practică decât practica universală a Bisericii. Astfel, unii botezau printr-o singură afundare, iar alții turnau apă asupra celor ce se botezau. Episcopul Nicolas Gelant, în Sinodul convocat în 1275, blama aceste două obiceiuri și dispunea să fie urmată rânduiala apostolică a întregii afundări. Din documentele acestui sinod reiese că *Botezul prin turnare cu apă începe să fie administrat de către unii preoți, la sfârșitul secolului al XIII-lea, dar că acest obicei era considerat ca blamabil*. În alte situații, *se afunda numai de trei ori capul catehumenului în apă*. Acest obicei se conservase la Milano până în secolul al XVII-lea. Acesta a fost probabil ritul intermediar între afundare și turnarea apei. Începând din secolul al XIV-lea, Botezul administrat prin turnare s-a generalizat în tot Occidentul, fără ca papalitatea, a cărei autoritate era de către toți apusenii recunoscută, să i se împotrivescă. Așadar, se pot considera sfârșitul secolului al XIV-lea și începutul celui de-al XV-lea perioada apariției și răspândirii acestei inovații apusene. Începând cu începutul secolului al XV-lea, această inovație se răspândise atât de mult, încât în sec. al XVI-lea, protestanții care aveau pretenția să readucă Biserica la puritatea ei primară au acceptat-o și au pus-o în practică. Astăzi, protestanții, aproape în totalitate săvârșesc Botezul prin *turnare* sau prin *stropire*. Biserica Anglicană admite deopotrivă cele două forme de săvârșire a Botezului, prin afundare și prin turnare, atât pentru copii, cât și pentru adulți. Așadar, această inovație apuseană a turnării a fost preluată în mod unanim de către protestanți. Biserica Romano-Catolică săvârșește astăzi Botezul numai prin stropire, iar prin hotărârile Sinodului de la Trident sunt declarați anathema toți cei care afirmă că Biserica Romană, *mamă și învățătoare a tuturor Bisericilor*,

preoți ortodocși din Ardeal și Banat, pe fondul conviețuirii românilor ortodocși cu cei de altă naționalitate, de confesiune catolică sau protestantă, și-au împrăștiat aproape în mod generalizat practica săvârșirii Botezului de la aceste confesiuni, prin turnare sau prin stropire. Din Ardeal și Banat, practica aceasta s-a extins și în Moldova, Muntenia și în alte regiuni, deși aici doar în mod sporadic, fără a se constitui într-o practică generalizată.

Părintele profesor Nicolae D. Necula arată privitor la această practică următoarele : „Un botez care este săvârșit în felul acesta nu este corect și nu se justifică teologic, botez însemnând afundare de trei ori ... Botezul prin turnare sau stropire este o denaturare a Botezului, căci el se folosea pentru cei bolnavi și debili fizic, Botezul clinicilor, adică al celor care stăteau în pat ca neputincioși, și care a devenit regulă în Biserica Romano-Catolică și Protestantă și în cultele neoprotestante”⁶³.

Mărturiile biblice, patristice, canonice și liturgice pe care le-am prezentat în cadrul prezentului studiu infirmă în mod categoric o astfel de

nu are învățătura adevărată în privința Botezului. Cu toate acestea, trebuie să recunoaștem că papalitatea n-a condamnat practica apostolică a afundării. Tocmai de aceea, în Biserica Romano-Catolică, a rămas în vigoare și practica aceasta a afundării, cu toate că ea nu mai este pusă astăzi în aplicare (Wladimir Guettée, *Papalitatea schismatică*, trad. Iosif Gheorghian, Editura Biserica Ortodoxă, Alexandria, 2001, p. 232).

63. *Ibidem*, p. 247. Unul dintre cei mai savanți și mai autorizați teologi romano-catolici, părintele Perrone, profesor al celui mai mare colegiu roman, marele centru al științei teologice în Occident, arată privitor la practica apuseană a Botezului prin turnare sau stropire: „Multe și prea grave rațiuni au determinat Biserica Romană să adopte ritul turnării; mai întâi uzul, care se stabilise foarte lesne, de a conferi așa Botezul, și care luase atâta putere, încât *toate cărțile rituale* editate către sfârșitul secolului al XIV-lea prescriu să se administreze Botezul prin turnare; pe urmă, grija ce trebuie cineva să o aibă față de vârsta fragedă a pruncilor, cărora afundarea le-ar putea fi vătămătoare... Trebuia să fie evitat pericolul de a îneca copiii, care ar fi putut să alunece din mâinile preotului slujitor pe fundul baptisteriului, ceea ce s-a întâmplat de multe ori, și să fie preîntâmpinată întinarea apelor baptismale, ceea ce este o rea prevestire, după cum s-a observat la botezul lui Constantin Copronim; dacă s-ar întâmpla un astfel de accident, nu s-ar putea reînnoi apa decât printr-o mare osteneală, pentru că ar fi necesară sfințirea din nou a ei, printr-o rugăciune destul de lungă... Trebuia să se țină seama, de asemenea, și de pudoarea femeilor (în cazul botezului femeilor adulte, n.n.), după încetarea funcției slujirii diaconișelor în Biserică... Trebuiau îndepărtate, de asemenea, inconvenientele care rezultau, mai ales în țările de Nord, din botezul administrat prin afundarea în apă rece“ (citat la Wladimir Guettée, *op. cit.*, p. 272). Acestea sunt rațiunile, de-a dreptul ridicole, prin care teologii romano-catolici au vrut să legitimizeze această inovație a Bisericii lor.

practică, demonstrând că săvârșirea Botezului prin afundare este singura posibilă și acceptabilă. Afundarea este, de asemenea, cea care pune în acord deplin teologia Tainei Botezului, ca moarte și înviere împreună cu Hristos, cu practica autentică de săvârșire a lui, aceasta fiind singura în măsură să descrie o astfel de realitate.

Turnarea apare ca formă posibilă a Botezului, doar prin iconomie, în două cazuri absolut speciale și întemeiate, acestea fiind: în cazul bolnavilor clinici, adică imobilizați la pat și în situațiile absolut speciale, în care nu se găsește apă în preajmă. În afara acestor două situații, orice săvârșire a Botezului prin turnare sau stropire devine neîntemeiată și, prin urmare, de neacceptat.

Pornind de la considerațiile de mai sus, mai precizăm faptul că în practica actuală a multor biserici din Ardeal și Banat se încearcă o reafirmare a săvârșirii Botezului prin afundare, însă într-un mod deficitar și ineficient, nejustificat din punct de vedere teologic. Astfel, în practica multor comunități din aceste regiuni se lasă la latitudinea credincioșilor modul de săvârșire al Tainei Botezului: afundare sau turnare. În această situație, credincioșii, puțin instruiți în ceea ce privește învățătura autentică a Bisericii, aleg după criterii absolut subiective modul de botezare al copiilor lor. Unii, deși nu puțini la număr și aproape majoritari în ultima vreme, optează pentru afundare, cunoscând importanța acestui act, în vreme ce alții, din tot felul de frici neîntemeiate și din puțină credință, aleg turnarea. A lăsa însă la latitudinea credincioșilor modul de săvârșire al tainei este însă o practică dezastruoasă, ținând cont de faptul că cei care vin să ceară săvârșirea Tainei Botezului pentru copiii lor sunt de regulă tineri puțin instruiți în cele ale credinței, nepracticanți ai vieții Bisericii de cele mai multe ori. Pe de altă parte, a lăsa la alegerea credincioșilor modul săvârșirii Botezului, prin afundare sau prin turnare, înseamnă a pune semnul egalității între cele două practici, ceea ce este total neadevărat și nejustificat, nici din perspectivă teologică, nici din perspectivă practică. Singura practică posibilă și acceptabilă de săvârșire a Botezului rămâne așadar afundarea.

Campania pe care o duc anumite posturi de televiziune și cotidiene locale în ceea ce privește așa-zisul risc la care este expus copilul, la săvârșirea Botezului prin afundare, motivând riscul de a îneca sau de a îmbolnăvi copilul sunt întru totul nejustificate, fiind observații răutăcioase, venite din partea unor necunoscători ai teologiei și practicii Bisericii. Botezul prin

afundare nu prezintă în niciun caz vreun pericol de înec pentru copil, pentru că fiecare afundare este făcută de către preotul săvârșitor cu mare grijă, în câteva fracțiuni de secundă, fiind exclus orice risc de înec. Apa rece din cristelniță nu poate, de asemenea, îmbolnăvi copilul și niciun preot n-a auzit vreodată despre îmbolnăvirea vreunui copil ca urmare a afundării în apa rece din cristelniță. Mărturia părintelui profesor Nicole D. Necula este suficientă în acest sens: „Am văzut și cunoscut persoane care au fost botezate la copcă de gheață, iar de curând în Rusia, în taigaua siberiană se fac botezuri în râuri aproape înghețate unde se botează mulțime de oameni maturi sau copii”⁶⁴. Preotul invocă asupra apei din cristelniță botezului următoarele daruri: „Și-i dă ei harul izbăvirii și binecuvântarea Iordanului. Fă-o pe ea izvor de nesticăciune, har de sfințenie, dezlegare de păcate, vindecare de boli, diabolilor pieire, de puterile cele potrivnice neatinsă, plină de putere îngerească“. Așadar, apa de la Botez, sfințită în mod special pentru aceasta, nu poate fi nicicând izvor de boală sau moarte, ci mai degrabă izvor de viață veșnică și de sănătate sufletească și trupească.

O altă problemă o constituie faptul că în foarte puține biserici din Ardeal și Banat se mai găsesc cristelnițe, în foarte multe situații, aceste obiecte de cult fiind distruse sau rămânând aproape în totalitate nefolosite. Dacă mai există cristelnițe în biserici, acestea rămân de cele mai multe ori total nefolosite, apărând ca simple piese de decor, așezate într-un colț al pronaosului, sau folosite ca vase deasupra cărora se face turnarea. Această situație este însă de-a dreptul scandaloasă, reclamând măsuri urgente.

O altă practică neconformă învățaturii de credință și practicii liturgice a Bisericii este săvârșirea afundării pruncului la Botez doar parțial, până la gât. Practica aceasta este însă una neîntemeiată, afundarea la Taina Botezului trebuind să fie una totală, și nu doar parțială. Apa din cristelniță trebuie să învăluie întregul trup al copilului, așa cum o dovedește învățătura Sfinților Părinți ai Bisericii, la care am făcut referire în prima parte a studiului nostru. Părintele profesor Nicolae D. Necula arată în acest sens: „Cât privește afundarea în apă, ea trebuie făcută complet. Nu se îngăduie ținerea copilului cu o mână și turnarea de apă cu cealaltă, nici introducerea

64. Idem, *Ce se cuvine să știm în legătură cu Taina Botezului și săvârșirea ei?*, în vol. „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică“, vol. 4, p. 110.

numai în parte a corpului, cornul capului, sau numai cu capul, ci afundarea totală⁶⁵.

Ca mod de contracarare a practicilor amintite mai sus, nefondate și neconforme rânduiei și tradiției autentice ortodoxe, se impune reinițierea învățământului catehetic al Bisericii în ceea ce privește explicarea semnificației mistico-simbolice a Sfințelor Taine și a Tainei Botezului în mod special, ceea ce conduce în mod inevitabil și la înțelegerea de către credincioși a semnificației afundării de la această Sfântă Taină și, de asemenea, la înțelegerea importanței săvârșirii acestuia numai prin afundare. Tinerele familii care solicită săvârșirea Botezului pentru copiii lor trebuie inițiate printr-un dialog catehetic, fie în Biserică, fie la biroul parohial, asupra importanței acestei taine, asupra necesității respectării întocmai a rânduiei ei și deci a săvârșirii ei numai prin afundare, explicându-se importanța acestei afundări și lucrarea minunată pe care taina aceasta o lucrează în sufletul și în trupul micuțului copil care urmează să fie botezat, dacă această taină este săvârșită după rânduiala prescrisă și păstrată dintotdeauna de către Biserică. Părinții vor deveni astfel mult mai responsabili față de această lucrare pe care o începe Taina Botezului în viața copilului lor și n-o vor mai trata ca pe un simplu ritual, pe care este bine să îl urmezi în virtutea unei tradiții îndătinată. Ei vor înțelege reala lui valoare duhovnicească, în calitate de taină care dăruiește deplină sănătate sufletească și trupească copilului lor și care se va dezvolta ca viitor mădular al Trupului lui Hristos – Biserica și în funcție de modul în care a fost săvârșită și conștientizată taina aceasta atât de către preotul slujitor, cât și de către nașii și părinții copilului.

Dacă astăzi copiii și tinerii sunt de foarte multe ori absenți din viața Bisericii, dacă viața lor sufletească și trupească este de cele mai multe ori pervertită de ispite și păcate mari, acest fapt se datorează și faptului că Botezul lor n-a fost conștientizat nici de către preotul săvârșitor, nici de către părinți și n-a fost săvârșit după rânduiala corectă.

Se impune, de asemenea, reevaluarea practicii de săvârșire a Botezului, căutându-se impunerea practicii de totdeauna a Bisericii, adică întreita afundare și interzicându-se folosirea altor practici, de influență catolică și protestantă.

65. Idem, *Ce practici greșite întâlnim astăzi în administrarea Tainei Botezului?*, în *vol. cit.*, vol. 2, p. 247.

În concluzie, amintim faptul că în anul 2001, la începutul noului mileniu, Înaltpreasfințitul Andrei Andreicuț, actualul Mitropolit al Clujului, pe atunci Arhiepiscop al Albei Iulia, trimitea clerului și credincioșilor eparhiei sale o scrisoare pastorală prin care încerca să îndrepte anumite carențe prezente în viața pastorală, propunând în acest sens și câteva măsuri concrete, având ca scop redinamizarea vieții bisericești. Printre acestea rânduia și următorul fapt: „Botezul copiilor trebuie făcut obligatoriu prin întreită afundare. Sfântul Apostol Pavel le scrie colosenilor că la Botez ne îngropăm cu Hristos și înviem dimpreună cu El: «*Îngropați fiind împreună cu El prin Botez, cu El ați și înviați*» (Coloseni 2, 12). Cum ne îngropăm – se întreabă părintele mitropolit – dacă Botezul e făcut prin turnare? Iar Canonul 50 apostolic zice: «Dacă vreun episcop sau preot nu ar săvârși Taina Botezului prin trei afundări... să se caterisească»⁶⁶.

66. † Andrei, Arhiepiscopul Albei Iulia, *Cuvânt pastoral la început de mileniu*, Alba Iulia, 2001, p. 5-6.